

การเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยในยุคดิจิทัล

DISSEMINATION OF THAI CLASSICAL DANCE IN THE DIGITAL AGE

พิมพ์พรลภัส ลักษณะวิเชียร - Pimpholapat Laksanawichain¹

พิชญภา ยวงสร้อย - Pichayapa Yuangsoi²

บทคัดย่อ

นาฏศิลป์ไทยเป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยออกมาในรูปแบบของการละครซึ่งเป็นศิลปะที่มีความประณีตงดงาม รวมถึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันวิชานาฏศิลป์เปิดสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาเกือบทุกระดับ มีกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นแบบแผน โดยจัดทำสื่อและกิจกรรมเพื่อประเทืองปัญญา โดยใช้ระบบการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตาม การศึกษาในปัจจุบันส่วนมากเป็นวิธีการสอนแบบบรรยาย เนื่องจากเนื้อหาที่มีมากผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากที่ครูเป็นผู้บรรยายแต่ผู้เดียวทำให้การสอนมีระยะเวลาอันจำกัด ผู้สนใจจะเรียนมีมาก ครุฑนาฏศิลป์จึงไม่สามารถถ่ายทอดวิชาให้ชนิดตัวต่อตัวแบบโบราณได้ ดังนั้น ทุกวันนี้ในขณะที่โลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีพื้นฐานอยู่บนแนวทางของการพัฒนาพลังสำคัญแห่งการขับเคลื่อนในการพัฒนา คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปตามความเจริญ การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเท่านั้นที่จะทำให้วัฒนธรรมมีเสถียรภาพ ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปฐานความคิดก็เปลี่ยนตามไปด้วย

ฉะนั้น เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ผู้คนในยุคดิจิทัลให้ความสนใจ และใช้เป็นช่องทางในการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย พร้อมทั้งการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ อย่างแพร่หลายจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต เรียกว่าเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตอีกหนึ่งปัจจัยที่ตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ในยุคดิจิทัลให้เป็นผู้มีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

คำสำคัญ: นาฏศิลป์ไทย, ยุคดิจิทัล

¹ นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² อาจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Abstract

Thai classical dance is one of the virtues that can convey the way of life of Thai people in the form of drama, which is an art that is exquisite, beautiful, wearing, important and essential to human life. At present, the art of dance is offered in almost every level of educational institutions. There is a method of teaching that is structured by creating media and activities to enrich intelligence by using the teaching-learning system that is centered. People compete with each other to make a living to make a living. There is a limited amount of time for teaching. Interested students will have a lot of dance teachers so they can't. Releasing ancient and one-to-one subjects, so today, while the world is approaching the globalization era, based on the development of the key driving force in development, science and technology, culture will change with prosperity. Only forward changes will make the culture stable. Later, when social conditions change, the idea base will change.

Therefore, when the information and communication technology has changed dramatically, especially the communication over the Internet network that people in the digital age pay attention and use as a channel to search for information about Thai classical dance and communication in various forms becoming a part of living is called the main factor of living.

Keyword: Thai classical dance, Digital age

บทนำ

“นาฏศิลป์ไทย” เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติไทยที่ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องควบคู่กับประวัติศาสตร์แขนงหนึ่ง ซึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อคนไทยในสังคมทุกระดับ ได้สอดแทรกเข้ามาในวงจรชีวิตของคนไทยไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ พิธีกรรม ศีลธรรม การศึกษา และการบันเทิงต่าง ๆ ที่มีการพัฒนาสร้างสรรค์และปรับปรุงให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการสืบทอดจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากการเมืองการปกครอง สภาพสังคมและเศรษฐกิจในแต่ละยุคแต่ละสมัย ดังนั้น นาฏศิลป์ไทยเป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยออกมาในรูปแบบของการละคร ซึ่งเป็นศิลปะที่มีความประณีตงดงาม รวมถึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547)

ปัจจุบันวิชานาฏศิลป์เปิดสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาเกือบทุกระดับ มีกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นแบบแผน โดยจัดทำสื่อและกิจกรรมเพื่อประเทืองปัญญา โดยใช้ระบบการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามการศึกษาในปัจจุบันส่วนมากเป็นวิธีการสอนแบบบรรยาย เนื่องจากเนื้อหาที่มีมากผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากที่ครูเป็นผู้บรรยายแต่ผู้เดียวทำให้การสอนมีระยะเวลาอันจำกัด ผู้สนใจจะเรียนมีมาก ครูนานาฏศิลป์จึงไม่สามารถถ่ายทอดวิชาให้ชนิดตัวต่อตัวแบบโบราณได้ ทุกวันนี้ที่นาฏศิลป์ดำรงอยู่ได้ในปัจจุบันก็เป็นเพราะมหากรุณาธิคุณจากเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินที่คอยให้การสนับสนุนส่งเสริมศิลปะของไทยให้มีชีวิตขึ้น และกลุ่มเยาวชนเพียงกลุ่มหนึ่งที่มีใจรักในการสืบสานให้นาฏศิลป์ไทยยังสามารถอยู่ได้ด้วย เพราะการสืบทอด

ทางการศึกษาเป็นหลัก เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นต้น หรือการสืบทอดตามสถานที่อื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้บรรจุเป็นหลักสูตรไว้ให้ เช่น โรงเรียนต่าง ๆ โดยมีครูที่มีความสามารถทางนาฏศิลป์โดยตรงเป็นผู้สอน นอกจากนั้นก็ยังมียุคที่คนทั่วไปสนใจทางด้านนาฏศิลป์ไทยได้ไปศึกษาเป็นศูนย์รวมแห่งความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เช่น มูลนิธิพระพุทธรูปเลิศล้ำเกล้าฯ โขนธรรมศาสตร์ สถานที่เหล่านี้เป็นการสอนนาฏศิลป์โดยไม่เป็นนาฏศิลป์เชิงพาณิชย์ นอกจากนั้นก็ยังมีการสอนนาฏศิลป์ไทยแบบเชิงพาณิชย์ที่เป็นเอกชน เช่น สถาบันปรีดิศิลป์หรือครูที่จบนาฏศิลป์ไปเปิดโรงเรียนสอนนาฏศิลป์อีกมากมาย จึงทำให้มีการสืบทอดและยังคงดำรงอยู่ได้ ขณะที่โลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีพื้นฐานอยู่บนแนวทางของการพัฒนาพลังสำคัญแห่งการขับเคลื่อนคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปตามความเจริญ การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเท่านั้นที่จะทำให้วัฒนธรรมมีเสถียรภาพ ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปฐานความคิดก็เปลี่ยนตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ผู้คนในยุคดิจิทัลให้ความสนใจและใช้เป็นช่องทางในการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบต่าง ๆ อย่างแพร่หลายจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต เรียกว่าเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตอีกหนึ่งปัจจัยที่ตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ในยุคดิจิทัลให้เป็นผู้มีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ความหมายของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทย เป็นศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นไทยที่มีมาตั้งแต่ช้านาน และได้รับอิทธิพลแบบแผนตามแนวคิดจากต่างชาติเข้ามาผสมผสาน และนำมาปรับปรุงเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย การแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นการแสดงที่มีความวิจิตรงดงาม ทั้งเสื้อผ้า การแต่งกาย ลีลาท่าร่า ดนตรีประกอบ และบทร้อง นอกจากนี้การแสดงนาฏศิลป์ไทยยังเกิดจากการละเล่นพื้นบ้าน วิถีชีวิตของชาวไทยในแต่ละภูมิภาค

รูปที่ 1 นาฏศิลป์ไทย

ที่มา: <https://www.google.co.th/url?sa=i&source>

นาฏศิลป์ไทย มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่ยังบอกถึงความเป็นชาติไทย นักเรียนนาฏศิลป์ทุกคนต้องอดทน และต้องมีความพยายามในการฝึกซ้อมเพราะตัวละครในการแสดงนาฏศิลป์ไทยประเภทโขนนั้นมีต่างชนิดกัน จึงต้องอาศัยทักษะ การฝึกฝนเพื่อความชำนาญไว้ใช้ในการแสดง และเพื่อที่จะได้รักษาศิลปะ

ประจำชาติไทย นอกเหนือจากความหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้นยังมีผู้เชี่ยวชาญและผู้รู้ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับนาฏศิลป์ ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายถึงกำเนิดและวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ที่ผูกพันกับมนุษย์ ดังนี้ (อ้างในสุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547: 1)

“การฟ้อนรำเป็นประเพณีในเหล่านมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาไม่เลือกที่จะอยู่ ณ ประเทศถิ่นสถานใดในภพนี้ คงมีวิธีฟ้อนรำตามวิสัยชาติของตนเองด้วยกันทั้งนั้น อย่างว่าแต่มนุษย์เลย ถึงแม้สัตว์เครื่องจானก็มีวิธีฟ้อนรำ ดังเช่นสุนัข และไก่กา เวลาใดสบอารมณ์ของมันเข้ามันก็เดินโลดกรีดกรายทำกิริยาท่าทางได้ต่าง ๆ ฯลฯ”

ธนิต อยู่โพธิ์ ได้ให้ความหมาย ดังนี้ (อ้างในจางตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2525: 9) “คำว่า นาฏยะ หรือ นาฏยะ ความจริงมีความหมายรวมเอาศิลปะ 3 อย่างไว้ด้วยกัน คือ การฟ้อนรำหนึ่ง การบรรเลงดนตรีหนึ่ง และการขับร้องหนึ่ง หรือพูดอย่างง่าย ๆ ก็ว่า คำว่า นาฏยะ นั้น มีความหมายรวมทั้งการฟ้อนรำขับร้องและประโคมดนตรี ไม่ใช่มีความหมายแต่เฉพาะศิลปะแห่งการฟ้อนรำเพียงอย่างเดียว”

นาฏลักษณะการแสดงนาฏศิลป์ไทยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ นาฏศิลป์ไทยในราชสำนัก และนาฏศิลป์ไทยพื้นบ้าน นาฏศิลป์ไทยในราชสำนักเป็นการแสดงที่เป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ มีจารีตขนบธรรมเนียมประเพณีในการแสดงที่มีแบบแผน ลักษณะในการแสดงออก คือ การรำทรงตัวตรงตั้งแต่ช่วงเอวขึ้นไป มีการเกร็งกล้ามเนื้อและมีการสร้างสมดุลของร่างกาย นาฏศิลป์ไทยพื้นบ้านเป็นการแสดงที่มีการละเล่นในระหว่างประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อความรื่นเริงในฤดูเทศกาลต่าง ๆ นาฏลักษณะในการแสดงออก คือ การไม่เกร็งกล้ามเนื้อ แสดงออกด้วยท่าทางที่เป็นอิสระ (ปิยวดี มากพา, 2555: 112)

นอกจากนี้ นาฏศิลป์ไทยยังได้รับอิทธิพลแบบแผนตามแนวคิดจากต่างชาติเข้ามาผสมผสานด้วย เช่น วัฒนธรรมอินเดียเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เป็นเรื่องของเทพเจ้า และตำนานการฟ้อนรำ โดยผ่านเข้าสู่ประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ผ่านชนชาติขวและเขมร ก่อนที่จะนำมาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบตามเอกลักษณ์ของไทย เช่น ตัวอย่างของเทวรูปศิลาปางนารายณ์ที่สร้างเป็นท่าการรำรำของพระอิศวร ซึ่งมีทั้งหมด 108 ท่า หรือ 108 กรณะ โดยทรงฟ้อนรำครั้งแรกในโลก ณ ตำบลจิตรลดา เมืองมัทราส อินเดียใต้ ปัจจุบันอยู่ในรัฐทมิฬนาฑู นับเป็นคัมภีร์สำหรับการฟ้อนรำ แต่งโดยพระภคินี เรียกว่า คัมภีร์ภคินาฏยศาสตร์ถือเป็นอิทธิพลสำคัญต่อแบบแผนการสืบสาน และการถ่ายทอดนาฏศิลป์ของไทยจนเกิดขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่มีรูปแบบแบบแผนการเรียน การฝึกหัด จารีต ขนบธรรมเนียม มาจนถึงปัจจุบัน

ประเภทของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ คือ การร่ายรำที่มนุษย์ได้ปรุงแต่งจากลีลาตามธรรมชาติให้สอดคล้องตามโดยมีดนตรีเป็นองค์ประกอบในการร่ายรำ

นาฏศิลป์ของไทยแบ่งออกตามลักษณะของรูปแบบการแสดงเป็นประเภทใหญ่ ๆ 4 ประเภท คือ

1. **โขน** เป็นการแสดงนาฏศิลป์ชั้นสูงของไทยที่มีเอกลักษณ์ คือ ผู้แสดงจะต้องสวมหัวที่เรียกว่า “หัวโขน” และใช้ลีลาท่าทางการแสดงด้วยการเดินไปตามบทพากย์ การเจรจาของผู้พากย์และตามทำนองเพลงหน้าพาทย์ที่บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ เรื่องที่นิยมนำมาแสดง คือ พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ แต่งกายเลียนแบบเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ที่เป็นเครื่องต้น เรียกว่าการแต่งกายแบบ “ยืนเครื่อง” มีจารีตขั้นตอนการแสดงที่เป็นแบบแผน นิยมจัดแสดงเฉพาะพิธีสำคัญ ได้แก่ งานพระราชพิธีต่าง ๆ

2. ละคร เป็นศิลปะการร่ายรำที่เล่นเป็นเรื่องราว มีพัฒนาการมาจากการเล่านิทาน ละครมีเอกลักษณ์ในการแสดงและการดำเนินเรื่องด้วยกระบวนลีลาท่ารำ เข้าบทร้อง ทำนองเพลง และเพลงหน้าพาทย์ที่บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ มีแบบแผนการเล่นที่เป็นทั้งของชาวบ้านและของหลวงที่เรียกว่า ละครโนราชาติรี ละครนอก ละครใน เรื่องที่นิยมนำมาแสดง คือ พระสุธน สังข์ทอง คาวี อิเหนา อุณรุท นอกจากนี้ ยังมีละครที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ อีกหลายชนิด การแต่งกายของละครจะเลียนแบบเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ เรียกว่า การแต่งกายแบบยืนเครื่อง นิยมเล่นในงานพิธีสำคัญ และงานพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์

3. รำและระบำ เป็นศิลปะแห่งการร่ายรำประกอบเพลงดนตรีและบทขับร้อง โดยไม่เล่นเป็นเรื่องราว ในที่นี้หมายถึงรำและระบำที่มีลักษณะเป็นการแสดงแบบมาตรฐาน ซึ่งมีความหมายที่จะอธิบายได้พอสังเขป ดังนี้

3.1 รำ หมายถึง ศิลปะแห่งการร่ายรำที่มีผู้แสดงตั้งแต่ 1 - 2 คน เช่น การรำเดี่ยว การรำคู่ การรำอาวุธ เป็นต้น มีลักษณะการแต่งการตามรูปแบบของการแสดง ไม่เล่นเป็นเรื่องราวอาจมีบทขับร้องประกอบการรำ เข้ากับทำนองเพลงดนตรี มีกระบวนท่ารำ โดยเฉพาะการรำคู่จะต่างกับระบำ เนื่องจากท่ารำจะมีความเชื่อมโยงสอดคล้องต่อเนื่องกัน และเป็นบทเฉพาะสำหรับผู้แสดงนั้น ๆ เช่น รำเพลงช้าเพลงเร็ว รำแม่บท รำเมขลา - รามสูร เป็นต้น

3.2 ระบำ หมายถึง ศิลปะแห่งการร่ายรำที่มีผู้เล่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีลักษณะการแต่งการคล้ายคลึงกัน กระบวนท่ารำคล้ายคลึงกัน ไม่เล่นเป็นเรื่องราว อาจมีบทขับร้องประกอบการรำเข้าทำนองเพลงดนตรี ซึ่งระบำแบบมาตรฐานมักบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ การแต่งกายนิยมแต่งกายยืนเครื่องพระนาง หรือแต่งแบบนางในราชสำนัก เช่น ระบำสี่บท ระบำกฤดาภินิหาร ระบำฉิ่ง เป็นต้น

4. การแสดงพื้นเมือง เป็นศิลปะแห่งการร่ายรำที่มีทั้งรำ ระบำ หรือการละเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนตามวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นภูมิภาคได้ 4 ภาค ดังนี้

4.1 การแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ เป็นศิลปะการรำ และการละเล่น หรือที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่า “ฟ้อน” การฟ้อนเป็นวัฒนธรรมของชาวล้านนา และกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ เช่น ชาวไต ชาวลื้อ ชาวยอง ชาวเขิน เป็นต้น ลักษณะของการฟ้อนแบ่งเป็น 2 แบบ คือ แบบดั้งเดิม และแบบที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ แต่ยังคงมีการรักษาเอกลักษณ์ทางการแสดงไว้ คือ มีลีลาท่ารำที่แซมซ้ำ อ่อนช้อยมีการแต่งกายตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สวยงามประกอบกับการบรรเลงและขับร้องด้วยวงดนตรีพื้นบ้าน เช่น วงสะล้อ ซอ ซึง วงปี่จ้อย วงกลองแอว เป็นต้น โอกาสที่แสดงมักเล่นกันในงานประเพณีหรือต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ได้แก่ ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนครวทาน ฟ้อนสาวไหม และฟ้อนเจิง

4.2 การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง เป็นศิลปะการร่ายรำและการละเล่นของชนชาวพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม ศิลปะการแสดงจึงมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน เป็นการพักผ่อนหย่อนใจจากการทำงาน หรือเมื่อเสร็จจากเทศกาลฤดูเก็บเกี่ยว เช่น การเล่นเพลงเกี่ยวข้าว เดินกำรำเคียว รำโทนหรือรำวง รำเถิดทอง รำกลองยาว เป็นต้น มีการแต่งกายตามวัฒนธรรมของท้องถิ่นและใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น กลองยาว กลองโทน ฉิ่ง ฉาบ กรับ และโหม่ง

4.3 การแสดงพื้นเมืองภาคอีสาน เป็นศิลปะการรำและการละเล่นของชาวพื้นบ้านภาคอีสาน หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มวัฒนธรรมใหญ่ ๆ คือ กลุ่มอีสานเหนือ มีวัฒนธรรม

ไทยลาวซึ่งมักเรียกการละเล่นว่า “เซิ้ง ฟ้อน และหมอลำ” เช่น เซิ้งบั้งไฟ เซิ้งสวิง ฟ้อนภูไท ลำกลอนเกี้ยว ลำเต้ย ซึ่งใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านประกอบ ได้แก่ แคน พิณ ซอ กลองยาว อีสาน ฉิ่ง ฉาบ ฆ้อง และกรับ ภายหลังเพิ่มเติมโปงลางและโหวดเข้ามาด้วย ส่วนกลุ่มอีสานใต้ได้รับอิทธิพลไทยเขมรมีการละเล่นที่เรียกว่า เรือม หรือเรือม เช่น เรือมลูกอันเร หรือรำกระทบสาก รำกระเนียบตึงตึง หรือระบำตึกแตง ตำข้าว รำอาโย หรือรำตัด หรือเพลงอีแซว แบบภาคกลางวงดนตรีที่ใช้บรรเลง คือ วงมโหรีอีสานใต้ มีเครื่องดนตรี คือ ซอด้วง ซอด้วง ซอครวญเอก กลองกันตรึม พิณ ระนาด เอกไม้ ปี่สไล กลองรำมะนาและเครื่องประกอบจังหวะ การแต่งกายประกอบการแสดงเป็นไปตามวัฒนธรรมของพื้นบ้าน ลักษณะท่ารำและท่วงทำนองดนตรีในการแสดงค่อนข้างกระชับ รวดเร็ว และสนุกสนาน

4.4 การแสดงพื้นเมืองภาคใต้ เป็นศิลปะการรำและการละเล่นของชาวพื้นบ้านภาคใต้อาจแบ่งตามกลุ่มวัฒนธรรมได้ 2 กลุ่ม คือ วัฒนธรรมไทยพุทธ ได้แก่ การแสดงโนรา หนังตะลุง เพลงบอก เพลงนา และวัฒนธรรมไทยมุสลิม ได้แก่ ร้องเง็ง ซำแปง มะโย่ง (การแสดงละคร) ลิเกฮูลู (คล้ายลิเกภาคกลาง) และซิมละ มีเครื่องดนตรีประกอบที่สำคัญ เช่น กลองโนรา กลองโพน กลองปัด โทน ทับ กรับพวง โหม่ง ปี่กาหลอ ปี่ไหน รำมะนา ไวโอลิน อักคอร์เดียน ภายหลังได้มีระบำที่ปรับปรุงจากกิจกรรมในวิถีชีวิตศิลปะต่าง ๆ เช่น ระบำร่อนแต การรียาง ปาเต๊ะ เป็นต้น (โรงเรียนพาทย์กุลการดนตรีและนาฏศิลป์, 2551)

การสืบทอดนาฏศิลป์ไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน

จากขนบธรรมเนียมประเพณี และคติความเชื่อสู่อุดมการณ์ในการสร้างความมั่นคงในชาติโดยใช้คุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมเป็นรากในการสร้างความสามัคคี และความมั่นคงของประเทศไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองที่ปรากฏเป็นภาพลักษณ์ของศิลปะและวัฒนธรรมอันโดดเด่น นาฏศิลป์ไทยถือได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกที่ทรงคุณค่ายิ่งของคนไทยที่มีอายุการสืบทอดที่ยาวนานหลายร้อยปี ตามรากฐานประเพณีและวัฒนธรรมที่ปฏิบัติต่อกันมาจากรุ่นบรรพชนที่เราทุกคนล้วนภาคภูมิใจและหวงแหนในสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติไทยที่มีลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมไทย ถ้านับจากการสืบทอดที่ยาวนานนั้นนับได้ว่านาฏศิลป์ไทยเรานั้นมีเรื่องราวที่ควรแก่การศึกษาความเป็นมาของรากเหง้าที่แท้จริง

ลักษณะกระบวนการสืบทอดนาฏศิลป์ไทย

1. การสืบทอดนาฏศิลป์สมัยโบราณ

เป็นการถ่ายทอดจากครูแบบตัวต่อตัวโดยวิธีการจำ ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ครูนาฏศิลป์จึงมีความสำคัญมาก องค์ความรู้ทั้งหมดจะอยู่ในตัวครู ซึ่งจะสอนศิษย์โดยวิธีการปฏิบัติ

รูปที่ 2 ท่านผู้หญิงแฉั่ว สนิทวงศ์เสนี

ที่มา: <https://sites.google.com/site/ajanthus/thanphuhying-phaew-snith-wngs-seni>

มีนามเดิมว่า แฉั่ว สุทธิจิรณ เกิดเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2446 เมื่ออายุ 8 ขวบ ได้ถวายตัวในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอิศราภาวดีเดชาวสุ กรมหลวงนครราชสีมา และได้รับการฝึกหัดนาฏศิลป์กับครูอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในราชสำนัก เช่น เจ้าจอมมารดาوات และเจ้าจอมมารดาเขียน ในรัชกาลที่ 4 เจ้าจอมมารดาทับทิม ในรัชกาลที่ 5 หม่อมแยม ในนามสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ หม่อมอึ้งในสมเด็จพะบัณฑูรา จนมีความรู้ความสามารถออกแสดงละครเป็นตัวเอกในโอกาสที่แสดงถวายทอดพระเนตรหน้าพระที่นั่งในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหลายครั้ง ท่านแสดงเป็นอิเหนาและนางศรีในเรื่องอิเหนา เป็นพระพิราพและทศกัณฐ์ ในเรื่องรามเกียรติ์ ทางด้านการศึกษาวชิราวุธท่านจบหลักสูตรจากโรงเรียนในวังสวนกุหลาบในรัชสมัยพระมหาธีรราชเจ้า บทเรียนในการฝึกให้เกิดทักษะ คือ เรียนเพลงหน้าพาทย์ 4 เพลง ได้แก่ เพลงเร็ว เพลงช้า เชิด และเสมอ ระยะเวลาในการฝึกภาคปฏิบัติเริ่มเรียนตั้งแต่ 6 โมงเช้า ถึงเวลาประมาณ 8 โมงเช้า แล้วพักรับประทานอาหารเช้า จากนั้นเรียนหนังสือต่อเพื่อให้อ่านบทละครได้ พักเที่ยงเริ่มเรียนปฏิบัติต่อถึงบ่าย หลังจากรับประทานอาหารเย็นเวลาประมาณ 2 ทุ่ม ก็ฝึกรำต่อจนถึงเที่ยงคืน

2. กระบวนการสืบทอดนาฏศิลป์ในสมัยปัจจุบัน

ในยุคปัจจุบันการที่จะดำรงรักษานาฏศิลป์ไทยซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ได้ ต้องอาศัยการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่หรือนาฏศิลป์ไทยที่เป็นมรดกที่ทรงคุณค่ายิ่งนั้นต้องอาศัยสื่ออินเทอร์เน็ต นอกจากนั้นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เราสามารถสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ได้จากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ทั่วโลก หรือจะติดต่อสื่อสารรับส่งข้อมูลกันได้ก็คือการใช้เทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือที่คุ้นเคยกันก็คือการใช้งานอินเทอร์เน็ต ทุกวันนี้เราอยู่ในโลกที่สามารถเข้าถึงสารสนเทศจำนวนมหาศาล อยู่ในโลกที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และอยู่ในโลกที่เปิดโอกาสให้เราสามารถใช้สื่อดิจิทัลในการสร้างสรรค์และเผยแพร่ความคิดได้อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน คำว่า “การเผยแพร่” มาจากคำว่า การ + เผยแพร่ คำว่า “การ” เป็นนามแปลว่างาน สิ่งหรือเรื่องที่ถ้าอยู่หน้านาม หมายความว่าถึง เรื่อง ฐานะ หน้าที คำว่า “เผยแพร่” เป็นกริยา แปลว่า โฆษณาให้แพร่หลาย เช่น การเผยแพร่ความรู้ เมื่อนำมารวมกันจึงได้ความว่า หน้าทีของการโฆษณาให้แพร่หลาย

ดังนั้น การเผยแพร่จึงเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะทำให้นาฏศิลป์ไทยกระจายไปยังผู้อื่นได้อย่างทั่วถึง โดยอาศัยหลักการสื่อสาร ซึ่งมนุษย์เป็นสัตว์สังคมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นก็จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งทางกายภาพ เช่น การแบ่งเบาภาระงาน ซึ่งช่วยให้เราใช้แรงงานน้อยลงและการเกื้อกูลกันทางจิตภาพ การอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ สนุกสนาน รู้สึกปลอดภัย โดยเฉพาะในปัจจุบัน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร โลกไม่มีพรมแดนกัน โดยมีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยรับส่งข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ผู้มีข้อมูลข่าวสารกว้างไกลย่อมได้เปรียบในทุก ๆ ด้าน มนุษย์ในยุคโลกไร้พรมแดนดังกล่าวจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางภาษาและการสื่อสารที่ดี การจะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ในยุคดิจิทัลนั้นปฏิเสธไม่ได้ว่าเราจะต้องมีทักษะและความรู้ดิจิทัลเพื่อการเข้าถึงสารสนเทศในโลกออนไลน์ เราจะต้องมีทักษะในการค้นหาข้อมูลที่ตรงกับงานที่เราต้องการ รวมไปถึงการพัฒนาการจัดการศึกษาในระบบนาฏศิลป์ที่จะต้องมีการนำเทคโนโลยีอันทันสมัยเข้ามาเป็นบทบาทสำคัญในการแสดงแทนที่ผู้เรียนจะรอคอยความรู้จากครูเพียงอย่างเดียว ครูอาจจะจัดรูปแบบการสอนที่ผู้เรียนสามารถเรียนผ่านระบบโปรแกรมสำเร็จรูป หรือการเรียนผ่านโลกแห่งการออนไลน์ และนำประเด็นที่ได้มาร่วมกันวิเคราะห์ และสังเคราะห์งานด้านนาฏศิลป์ออกมานำเสนอ ในความเป็นรูปแบบที่เป็นนาฏศิลป์ไทย นำไปใช้ในการเผยแพร่ความรู้เพื่อสร้าง Storytelling ที่จะป็นประโยชน์ต่อการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลอื่น ๆ สนใจนาฏศิลป์

ตาราง 1 เปรียบเทียบลักษณะกระบวนการสืบทอดนาฏศิลป์ไทย

การสืบทอดนาฏศิลป์สมัยโบราณ	กระบวนการสืบทอดนาฏศิลป์ในสมัยปัจจุบัน
1. เป็นการถ่ายทอดจากครูแบบตัวต่อตัวโดยวิธีการจำ ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ครูนาฏศิลป์จึงมีความสำคัญมาก องค์ความรู้ทั้งหมดจะอยู่ในตัวครู ซึ่งจะสอนศิษย์โดยวิธีการปฏิบัติ	1. การใช้เทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการถ่ายทอดเพื่อเผยแพร่ นาฏศิลป์ไทยให้เป็นมรดกที่ทรงคุณค่ายิ่งนั้นต้องอาศัยสื่อดิจิทัล
2. ได้รับการฝึกหัดนาฏศิลป์กับครูอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในราชสำนัก ผู้เรียนจะต้องรอคอยความรู้จากครูเพียงอย่างเดียว	2. ผู้เรียนสามารถเรียนผ่านระบบโปรแกรมสำเร็จรูป หรือการเรียนผ่านสื่อดิจิทัล
3. บทเรียนในการฝึกให้เกิดทักษะ คือ เรียนเพลงหน้าพาทย์ 4 เพลง ได้แก่ เพลงเร็ว เพลงช้า เชิด และเสมอ ระยะเวลาในการฝึกภาคปฏิบัติเริ่มเรียนตั้งแต่ 6 โมงเช้า ถึงเวลาประมาณ 8 โมงเช้า แล้วพักรับประทานอาหารเช้า จากนั้นเรียนหนังสือต่อเพื่อให้อ่านบทละครได้ พักเที่ยงเริ่มเรียนปฏิบัติต่อถึงบ่าย หลังจากรับประทานอาหารเย็นเวลาประมาณ 2 ทุ่ม ก็ฝึกรำต่อจนถึงเที่ยงคืน	3. การศึกษา การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาไม่จำกัดรูปแบบ ไร้ขอบเขตของความรู้ที่มีมากมายมหาศาล การพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองเกิดขึ้นได้ง่ายผ่านทางสิ่งที่เรียกว่า “สื่อดิจิทัล” ที่สามารถเลือกใช้ได้ตามลักษณะการใช้งาน

นาฏศิลป์ไทยในยุคดิจิทัล

นาฏศิลป์ไทยในยุคดิจิทัลถือเป็นการพัฒนาทางวงการนาฏศิลป์ที่จะนำนาฏศิลป์ไปสู่ยุคของความนิยมในสากล เข้าถึงความสนใจของเยาวชนและคนทั่วโลกให้รู้จักกันอย่างแพร่หลายด้วยสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่อดิจิทัล หรือซอฟต์แวร์ที่ทำงานอยู่บนพื้นฐานของระบบเว็บ หรือเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ตที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคมที่มีผู้สื่อสารจัดทำขึ้น โดยที่ผู้เขียนจัดทำขึ้นเองหรือพบเจอสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวต่าง ๆ เหตุการณ์ บทความ ประสบการณ์ รูปภาพ วิดีโอ และเพลง แล้วนำมาแบ่งปันเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์และพูดคุยให้ผู้ใช้ในโลกออนไลน์ในเครือข่ายของตนได้รับรู้ ทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง กับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพรวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Elizabeth, 2012; Jan 2011, อรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2553)

รูปที่ 3 ตัวอย่างเว็บไซต์ที่เป็นสื่อดิจิทัล

ที่มา: <http://smforedu.blogspot.com/2014/02/blog-post.html>

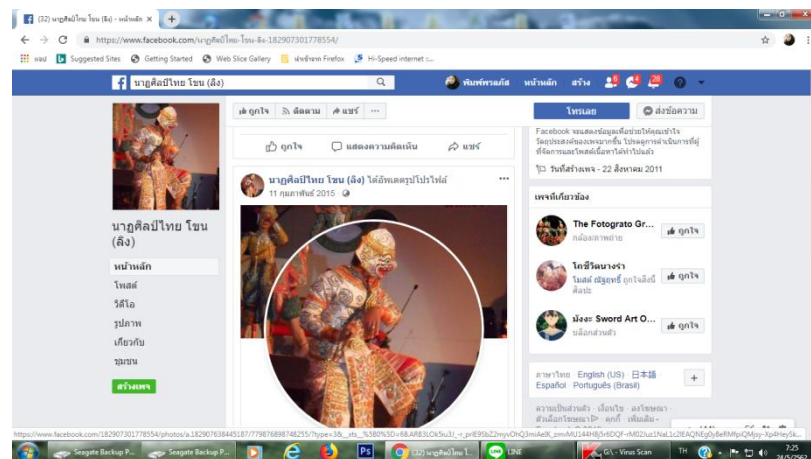
กานดา รุณนะพงศา สายแก้ว (ม.ป.ป.) อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้กล่าวว่า มีเดีย (Media) หมายถึง สื่อหรือเครื่องมือที่ใช้เพื่อการสื่อสารโซเชียล (Social) หมายถึง สังคม และในบริบทของโซเชียลมีเดีย โซเชียล หมายถึง การแบ่งปันในสังคม ซึ่งอาจจะเป็นการแบ่งปันเนื้อหา (ไฟล์, รสนิยม, ความเห็น) หรือปฏิสัมพันธ์ในสังคม (การรวมกันเป็นกลุ่ม) เพราะฉะนั้นโซเชียลมีเดียในที่นี้ หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทำให้ผู้ใช้แสดงความเป็นตัวตนของตัวเองเพื่อที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับหรือแบ่งปันข้อมูลกับบุคคลอื่น

เนื่องจากวิวัฒนาการของสื่อใหม่หรือสื่อทางสังคมในปัจจุบันได้ก้าวรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว และเป็นที่ยอมรับในการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมทุกกลุ่ม ดังนั้น สื่อดิจิทัลซึ่งเป็นสื่อกลางที่ให้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมสร้างและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต ได้แก่

1. เฟซบุ๊ก (Facebook) คือ บริการบนอินเทอร์เน็ตบริการหนึ่งที่จะทำให้ผู้ใช้สามารถติดต่อสื่อสารและร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลาย ๆ กิจกรรมกับผู้ใช้ Facebook คนอื่น ๆ ได้ไม่ว่าจะเป็นการตั้งประเด็นถามตอบในเรื่องที่สนใจ, โพสต์รูปภาพ, โพสต์คลิปวิดีโอ, เขียนบทความหรือบล็อก, แชตคุยกัน

แบบสด ๆ เล่นเกมแบบเป็นกลุ่ม และยังสามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ผ่านแอปพลิเคชันเสริม การเข้าสู่ระบบ Facebook โดยใช้แอปทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่น่าสนใจ เช่น

- โขนและนาฏศิลป์ไทย
- มหรสพแผ่นดินศิลป์สยาม
- คนโขนของแผ่นดิน
- กลุ่มศิลป์แห่งแผ่นดินสยาม
- ตามรอยหนังใหญ่ 9 แผ่นดิน
- นาฏศิลป์สวนสุนันทา
- นาฏศิลป์ไทย โขน (ลิง)
- นาฏยศาสตร์แห่งราชอาณาจักรไทย

รูปที่ 4 เฟซบุ๊กของนาฏศิลป์ไทย โขน (ลิง)

ที่มา: <https://www.facebook.com/นาฏศิลป์ไทย-โขน-ลิง-182907301778554>

2. Youtube คือ เว็บไซต์ที่ให้บริการแบ่งปัน (Share) วิดีโอ ซึ่งผู้ใช้งานสามารถอัปโหลด แชร์ หรือดูวิดีโอผ่านเว็บไซต์ได้ และสามารถนำฟังก์ชันต่าง ๆ ที่เว็บสร้างขึ้นมาไปช่วยในการเผยแพร่ในรูปแบบคลิปทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่น่าสนใจ เช่น ละครนิมิต บ้านไร่ไทย หน้าพาทย์ ระบายฉิ่ง ทำรำ ฯลฯ

รูปที่ 5 Youtube ตระนimit

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=RM7d4FKh5uA>

3. TV Digital ที่วีดิจอหรือโทรทัศน์ระบบดิจิทัล (Digital Television) คือ ระบบการส่งผ่านสัญญาณภาพวิดีโอและเสียงโดยระบบดิจิทัล ซึ่งแต่เดิมระบบการรับสัญญาณโทรทัศน์ในบ้านเราใช้เป็นระบบแอนะล็อก และช่องฟรีทีวีที่ออกอากาศในระบบดิจิทัล ตัวอย่างหมายเลขช่องทีวีดิจิทัลที่สามารถรับชมรายการที่สอดคล้องเรื่องราวเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยได้ เช่น รายการคุณพระช่วย ช่อง 23 Workpoint ออกอากาศวันอาทิตย์ เวลา 09.00 - 10.00 น.

หมายเลขช่องทีวีดิจิทัลของไทย			
ช่องเด็ก	ช่องข่าว	ช่อง SD	ช่อง HD
13. ช่อง 3	16. TNN	23. Workpoint	30. อสมท
14. อสมท	17. ทิวฟ้า	24. True	31. GMM
15. ทิวฟ้า	18. เดลินิวส์	25. GMM	32. ไทยรัฐ
	19. Spring News	26. เศรษฐกิจทีวี	33. ช่อง 3
	20. 3 เอิ	27. RS	34. อมรินทร์
	21. VoiceTV	28. ช่อง 3	35. ช่อง 7
	22. Nation	29. MONO	36. PPTV

รูปที่ 6 หมายเลขช่องทีวีดิจิทัลของไทย

ที่มา: http://www.dmc.tv/page_print.php?p=ความรู้รอบตัว/ทีวีดิจิทัลคืออะไร.html

รูปที่ 7 รายการคุณพระช่วย

ที่มา: <https://www.viu.com/ott/th/th/vod/122318/คุณพระช่วย>

4. บล็อก (Blog) คือ เว็บไซต์รูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะรูปร่างหน้าตาคล้าย ๆ กับการเขียนไดอารี่หรือบันทึกส่วนตัว ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบันเนื่องจากเราใช้ฟรี (ไม่ต้องเสียเงิน) ตัวอย่างเว็บไซต์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่เป็น Blog เช่น

- <https://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=banrakthai&group=3>
- <https://rleefrungfring021442.wordpress.com/author/khamleeeiei>
- <https://pphraphatsorn11022.wordpress.com>
- http://chanyahuntong.blogspot.com/p/blog-page_60.html
- <http://oknation.nationtv.tv/blog/nanathaiart>
- <http://www.jojho.com/2013/05/what-is-blog.html>

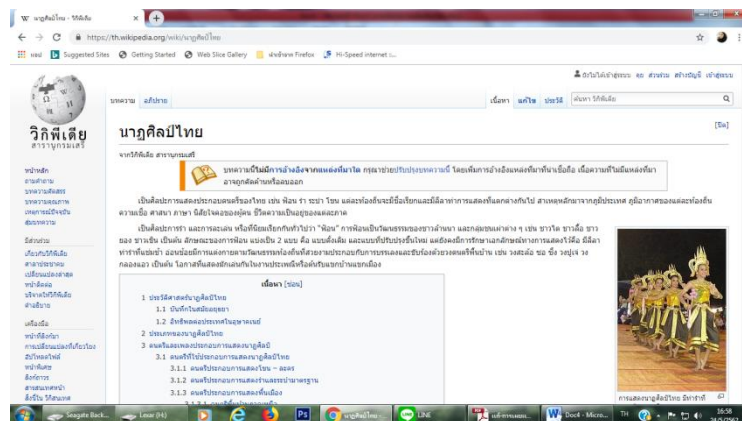

รูปที่ 8 Blog บ้านรักไทย

ที่มา: <https://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=banrakthai&group=3>

5. Wikipedia คือ สารานุกรมออนไลน์ซึ่งมีหลายภาษาและเปิดให้ทุกคนเข้าไปอ่าน และแก้ไขปรับปรุงข้อมูลได้ฟรี ตัวอย่างวิกิพีเดียที่เข้าสู่ระบบเนื้อหาเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย เช่น

- <https://th.wikipedia.org/wiki/นาฏศิลป์ไทย>
- <http://www.wachum.com/dewey/700/natasin3.htm>
- <http://th.wigipedia.org/wiki/คุณพระช่วย>

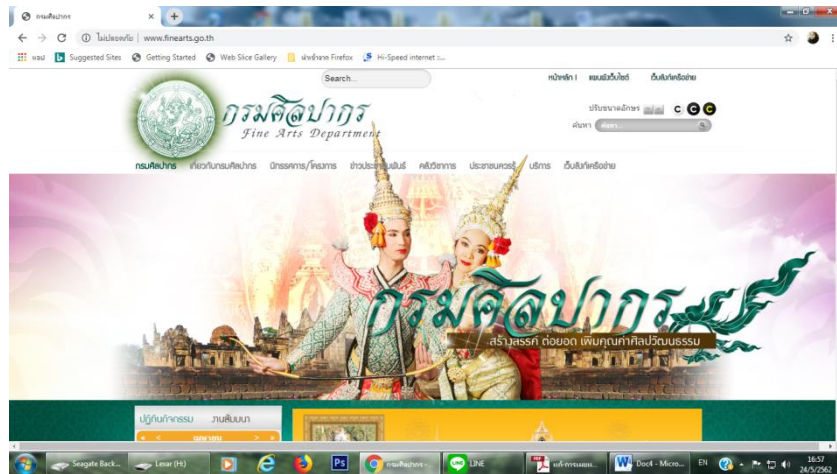

รูปที่ 9 วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี นาฏศิลป์ไทย

ที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/นาฏศิลป์ไทย>

6. Website คือ สื่อนำเสนอข้อมูลบนเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือคือการรวบรวมหน้าเว็บเพจหลายหน้าซึ่งเชื่อมโยงกันผ่านทางไฮเปอร์ลิงก์ ซึ่งต้องเปิดด้วยโปรแกรมเฉพาะทางที่เรียกว่า Web Browser โดยถูกจัดเก็บไว้ในเวปไซต์ไวด์เว็บ และเว็บไซต์นั้นถูกสร้างขึ้นด้วยภาษาทางคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า HTML (Hyper Text Markup Language) ตัวอย่างเว็บไซต์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย เช่น

- <https://sites.google.com/site/natasintk>
- <http://www.finearts.go.th>
- <http://www.banramthai.com>
- http://www.culture.go.th/culture_th/main.php?filename=intro_king10
- <http://www.patravaditheatre.com>
- <http://www.banramthai.com>
- <http://www.natasinthai.com>
- <https://sites.google.com/site/sittipanareerat422/bth-thi2-kar-saedng-natsilp-thiy/kar-pradisth-tha-ra-ni-kar-saedng-natsilp>
- <https://board.postjung.com/642545>
- <https://guru.sanook.com/4062/>

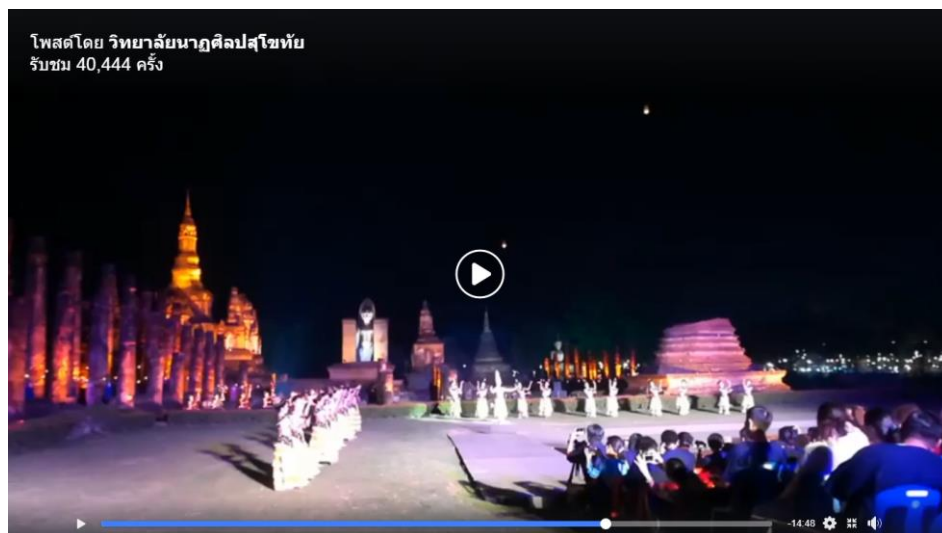

รูปที่ 10 เว็บไซต์นาฏศิลป์ศึกษา

ที่มา: <https://sites.google.com/site/natasintk>

บทสรุป

ด้วยเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โลกในกระแสดิจิทัลทำให้วิถีชีวิตของผู้คนใกล้ชิดและพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัล ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากยุค Analog ไปสู่ยุค Digital จึงทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน การทำงานของคนในสังคม และการศึกษา การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่จำกัดรูปแบบ ไร้ขอบเขตของความรู้ ที่มีมากมายมหาศาล เช่น การเผยแพร่ นาฏศิลป์ไทยสู่สายตาต่างชาติผ่านทาง Live (สด) เป็นต้น

รูปที่ 11 การแสดงแสงสีเสียงงานลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย

ที่มา: <https://www.facebook.com/490999617599632/videos/1106508256179330>

การพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองเกิดขึ้นได้ง่ายผ่านทางสิ่งที่เรียกว่า “สื่อดิจิทัล” ที่สามารถเลือกใช้ได้ตามลักษณะการใช้งาน ทั้งที่เป็นสื่อพัฒนาเนื้อหา สื่อทรัพยากรบนเว็บไซต์ และสื่อส่วนบุคคลและพัฒนางานประชาชนซึ่งเป็นแกนหลักของการพัฒนาประเทศ จึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะการเข้าสู่วัฒนธรรม (Culture shock) เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร แหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มาช่วยพัฒนาความรู้และทักษะอย่างถูกวิธี ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กานดา รุณณะพงศา สายแก้ว. (ม.ป.ป.). *โซเชียลมีเดีย*, สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2562, จาก URL <http://gear.kku.ac.th/krunapon/talks/socialmecal/kku-socialmedia.pdf>
- จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ และอาภรณ์ มนตรีศาสตร์. (2525). *นาฏศิลป์เพื่อการศึกษาเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- ตระนิมิต. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562, จาก URL <https://www.youtube.com/watch?v=RM7d4FKh5uA>
- ตัวอย่างเว็บไซต์ที่เป็นสื่อดิจิทัล, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2562, จาก URL <http://smforedu.blogspot.com/2014/02/blog-post.html>
- ทีวีดิจิทัล, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562, จาก URL http://www.dmc.tv/page_print.php?p=ความรู้รอบตัว/ทีวีดิจิทัลคืออะไร.html
- นาฏศิลป์ไทย, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2562, จาก URL <https://www.google.co.th/url?sa=i&source>
- บ้านรักไทย. (2551). Blog *บ้านรักไทย*, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562, จาก URL <https://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=banrakthai&group=3>
- ประวัตินาฏศิลป์ไทย, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2562, จาก URL [http://stu40428.wordpress.com/ประวัติ](http://stu40428.wordpress.com/ประวัตินาฏศิลป์ไทย)
- ปิยวดี มากพา. (2555). *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 14 (1).
- ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี, สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2562, จาก URL <https://sites.google.com/site/ajanthus/thanphuhying-phaew-snith-wngs-seni>
- รายการคุณพระช่วย, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562, จาก URL <https://www.viu.com/ott/th/th/vod/122318/คุณพระช่วย>
- โรงเรียนพทยกุลการดนตรีและนาฏศิลป์. (2551). *ประเภทของนาฏศิลป์ไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2562, จาก URL <http://www.phattayakulschool.com/webpages/knowledge/typeofthaidance.html>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2562). *นาฏศิลป์ไทย*, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562, จาก URL <https://th.wikipedia.org/wiki/นาฏศิลป์ไทย>
- วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย. (2562). *การแสดงแสงสีเสียงงานลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย*,

- สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562. จาก URL
<https://www.facebook.com/490999617599632/videos/1106508256179330/>
กรมศิลปากร. (2562). *เว็บไซต์นาฏศิลป์ศึกษา*, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562. จาก URL
<https://sites.google.com/site/natasintk>
สุรพล วิรุฬกรัก. (2547). *วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 - 2477*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อรรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง. (2553). เครื่องมือเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ. *วารสารนักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*.
30 (4), 63 - 69.
Elizabeth F, Churchill. (2012). *Social Media Meaning*. Proceeding of the 2012 international
workshop on Socially-aware multimedia, New York. U.S.A., 43 - 44.
Jan H, Kietzmann. (2011). *Social media? Get serious! Understanding the functional building
Blocks of social media. Business Horizons*. 54 (3), 241 - 251.